

LAKODALOM
A MÚLT SZÁZADBAN

PARASZTLAKODALMI SZOKÁSOK VERŐCZE
VÁRMEGYE' HÁROM 'S SZERÉM'
EGY MAGYAR FALVAIBAN

Verőcze vármegye' kebelében három t. i. Magyar-Réthfalu, Haraszi és Sz. László, Szerémben egy t. i. Kórógy nevü a' helvetica vallást követő magyar falvak találtnak, mellyeket az 1790. 26. törvényczikk' évkora már itt lelvén, ezek maiglan is némelly korlátok közt a' két megye' kebelében eltüretnek. Menyegzői szokásaik némi sajátságokkal bírnak, mellyeket az 1832 dec. 10. vett utasítás szerint a' magyar tudós társasággal közleni kívántam.

A' mai Szlavóniában letévő négy magyar helységek' menyegzői három részekre oszlanak; ezeket teszik a' leánykérés, a' gyűrűzés az esküvővel, 's a' menyegző vagy is lakodalom.

A' leánykérésnél főkép e' szokás divatozik: kinyilatkoztatván a' nőszüendő legény szüleinek vagy, ezek elhalván, atyjafiaiak jövő házasságbeli szándékát, ha ezeknek jóváhagyásokat megnyeri, elmennek a' szülék vagy atyafiak a' kijelelt mátká' szüleihez, vagy véreihez, 's beköszöntvén, a' gazda által ajánlott széket nem foglalják el így válaszolván: „Addig le nem ülünk, míg bajunkat el nem mondjuk, melly miatt a' kegyelmetek” (e' kifejezéssel szokott minden komoly tárgyban élni az itteni közember) becsületes házánál megjelentünk: ha kegyelmetek bajunkon segítenek, majd akkor leülünk 's többet beszélgetünk. Felszólítja tehát őket a' gazda bajok' elmondására, kívánván azt minél előbb érteni 's ha lehet, rajta segíteni is. Most 'a' kérőkön lévén a' sorózat, ők ekkép szokták előadni kívánságokat:

Minthogy isten' szent rendelése a' szent házasság, a' mi legényünk N. pedig megérte azon kort, hogy megpárosodjék, szintén a' kegyelmetek' hajadon N. is elérte férjhezmenő korát, miért is megjelentünk a' kegyelmetek' becsületes házoknál, hogy ősi szokás szerint a' kegyelmetek' leányát legényünknek megkérjük, és ha kivánságunk isten' akaratjával megegyez, kérjük kegyelmeteket, ne álljanak ellent e' szent tárgyban, sőt ha a' szülőknek akaratjok van a' mi házunk és legényünk iránt, tessék feleletet adni vagy jót vagy rosztat, hogy hiába ne járjunk.

E' kérésre a' mátká' szülei felelni szoktak. Ha megegyeznek, akkor a' kérők leülnek 's tetsszésők szerint a' jövendőkről elbeszélgetnek, az egybekelés' idejét, módját elintézik 's tb. e' f. – Ha megegyezni nem akarnak, ebbeli szándékokat vagy nyomban kimondják, hogy a' kérők többé ne is fáradjanak, midőn csak le sem ülven visszaindulnak; vagy pedig a' tárgy' bővebb megfontolására bizonyos kiszabott időt p. o. három négy napot, egy két hetet kérnek, hogy e' nyomos tárgyhoz befolyással bíró atyafiaikat 's egyéb házbélieiket megkérdezhessék, mikor is a' kérők vagy sürgetik kérésöket, vagy kijelentik, hogy a' kitüzött napon ismét meg fognak jelenni 's kérelmeket megújítani.

Ha a' házasság iránti egyezés megtörtént, a' kiszabott napon gyűrűzésre mennek a' tiszteleteshez (így nevezik a' lelki nyájőrt) a' vőlegény a' menyasszonynyal, mindkettejük' szüleivel 's atyjokfiaival. Ez alkalommal tartozik a' vőlegény a' menyasszonynak pénzt adni, ez viszont a' vőlegénynek kendőt vagy kezkenőt, aztán oda nyújtja a' vőlegény mátkájának a' gyűrűt 's evvel jegyzi el jövő élete' párját, miután a' lelki nyájőr a' leendő házassulást három vasárnapokon a' szentegyházban kihirdeti. A' harmadik kihirdetés után esküvőre mennek, miben azon sajtáság lappang, hogy hajdani bevett szokás

szerint az esküvőnek mindig szeredán kell megtörténni: az esküvőn már az egész násznép megjelenik a' szentegyházban, de az összeadás után kétfelé szakad, a' menyasszony' felekezete annak, a' vőlegényé ennek szüle-házaikhoz fordulnak be, de kevés köszöntgetések 's szerencseohajtások után mind a' vőlegényi örömatya' házához gyülekeznek, hol a' menyegző kezdődni fog. A' menyasszony mind az által tartozik az esküvőről saját' szülei' házához visszatérni 's estig ott maradni, követi őt a' vőlegény, ki is vele összeülvén egész estig nyájaskodik.

Mi a' menyegzőt vagy is lakodalmat illeti, ez már kedden este kezdődik: a' jobb gazda ökröt vagy tehenet vág, a' silányabb értékű negyven ötven fontnyi marhahúst vesz a' husárszékből, minél tehetősb a' gazda, annál számosb násznépe, melly ekkép választatik:

A' vőlegényi nászszülék legelsőbben is komát választanak (hasonló ez a' magyarországi vőfényhez) kinek tiszte csupa szolgálatból, lőtásfutásból áll: kinevezik aztán násznagyaikat, kik mint a' romai magister coenae vagy Horáczként Taliarchus, mind legbecsesbek az egész násznép előtt, mind az egész menyegzői népség az ő parancsaiktól függ, ők hivatnak meg a' koma által legelőször a' menyegzőre; kineveztetnek végre a' menyegzői vendégek, atyafiak, süvők (sógorok, kiket ők réreknék neveznek) egyéb jó barátok, szomszédok, kiket a' koma a' menyegzőre meg fog hívni, melly a' gazdának értékéhez szabva két, három, sőt néha több napokig is el fogna tartani, melly alkalommal a' koma szüntelen hordja a' násznépnek a' bort, pálinkát, étkeket.

A' lakodalmom mindig kedden kezdődik, mikor a' marhát levágják, de jobbadon csak a' házi család közt; hanem szeredán, az esküvő után a koma az egész násznépet egybegyűjti. Szeredán a' násznagyok több izben is elrándulnak a' menyasszony' szülei' házához, hol kendőket, kezkenőket, bokkrétákat nyernek, de érettek jó pénzt

kell adni, a' komának tartozása utólszor megjelenni, ő is bokkrétát nyer. A' menyegzői népség az örömatyánál megvendégeltetik, a' vigság estig tart, este felé a' menyasszony' ágya 's egyéb bútorai az udvarra kirakatnak, a' násznép hangszóval oda ballag (ha a': vőlegény' háza messzére esnék, kocsin jönnek) a' menyasszony' ágát hangászat közt megkerülik, bokkrétákat osztogatnak, három tánczot ropnak, 's azzal felszedik a' menyasszony' holmiét 's a' vőlegény' házához hordják, ott a' kamarába lerakják. (A' szlavóniai köznép' hálósobája, kiijer, kálhátlan, ablaktalan szük kamara, hány házaspár van a' családban, annyi kiljer építetik egy végben, 's bennök hálnak a' házaspárok tél 's nyárszakatt). Már a' menyasszonyért indulnak, őt is hangászkarral kísérve meghozzák, vőlegényével együtt a' konyhába leültetik, míg a' násznép meg nem vacsorál: vacsora után a' násznagyok' előterjesztésére a' koma őket a' násznép közzé módosan behívja, hol is addig tartoznak mulatni, míg a' násznagyok akarják.

VEGYES KÖZLÉSEK.

Komának hivatala a' három első lejtőst a' menyasszony-nyal megropni, előbb tilalmas akárkinek is a' menyasszonyt tánczra kérni, vagy akárkivel is táncznak eredni; elvégezvén a' koma tánczát, az egész násznép táncznak ered, 's szabad azt mindenkinek a' menyasszony-nyal is megjárni.

Ha a' násznép a' tombérozást már éjfélig elhúzta, a' koma a' násznagyokknál jelentést tesz, hogy már ideje volna az új házaspárt a' menyegzői nyoszolyába kísérni: első, második jelentése közönségesen félre vettetik, de a' harmadikra meg szoktak a' násznagyok egyezni, 's így az új pár hangszóval a' menyegzői kamarába kísértetik. Más nap reggel tilalmas az új párnak előbb felkelni, míg a' násznép őt ismét hangszóval fel nem

költi, ekkor a' házaspár az egyéb lakodalmi nép közzé bekísértetik, a' koma aczélt ragad, ezt ujjai közé vévén a' menyasszony' haját megczibálja, az egyik násznagyné vagy, ha jelen volna valamely tisztesebb asszonyság, fejét kezkenővel beköti: most már tartozik a' menyasszony az egész násznépet rendre csókolni 's csókjáért pénzt nyer, ki garast, ki krajczárt vet számára a' komától utána hordott tányérra.

E' nap azaz csütörtökön a' násznép meg szokta a' vendéglő örömatyát segélni, ki egy kulacsborral, ki egy pár lúddal, tyúkkal, ki pogácsával 's így foly a' lakodalom; néha két nap két éjjel sem alusznak, egyre esznek, isznak, tánczolnak. A' menyegzők' terjedésére sokat hajt az évnek terméksége, jobb esztendőkbén szeredától vasárnapig eltart a' vigadalmas menyegző.

A' vendégeskedési harmadik vagy negyedik napon szokás a' menyasszonynak ajándékokat osztogatni ipa' házánál: abroszt, lepedőt, kendőket, kezkenőket, ipának, napának, nagyobik kisebbik urának (férje' idősb vagy fiatalabb testvéreinek) 's az egész házinépnek.

Ebéd közben mejelenik a' főzőné (szakácsné) bekötött kézzel, 's a' vendégektől szappanpénzt szed, kiki tartozik főzőkanalába egy-egy pénzdarabot vetni.

A' lakodalmi utolsó napon lúd vagy más baromfi-aprólékkal készült kitoló-kása adatik fel a' násznépnek jelül, hogy e' napon a' menyegzőnek vége szakadt.

Legutoljára midőn a' lakodalomnak vége esvén a' násznép haza takarodik, a' koma a' kapuszárfát őrzi 's szedi a' kapupénzt, mellyet vám gyanánt minden haza menő vendég meg tartozik fizetni. Így mennek sokan néha két három, néha több napi dombérozás után csendes nyugalomra kialunni a' szüntelen fárasztó táncz', kurjongás', dözölés' 's éneklés' rekedéseit.

